

ΜΑΡΩ ΔΟΥΚΑ

Πύλη εισόδου

Θέση υπογραφής δικαιούχου δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας,
εφόσον αυτή προβλέπεται από τη σύμβαση.

Το παρόν έργο πνευματικής ιδιοκτησίας προστατεύεται κατά τις διατάξεις της ελληνικής νομοθεσίας (Ν. 2121/1993 όπως έχει τροποποιηθεί και ισχύει σήμερα) και τις διεθνείς συμβάσεις περί πνευματικής ιδιοκτησίας. Απαγορεύεται απολύτως άνευ γραπτής αδειάς του εκδότη η κατά οποιονδήποτε τρόπο ή μέσο (ηλεκτρονικό, μηχανικό ή άλλο) αντιγραφή, φωτοανατύπωση και εν γένει αναπαραγωγή, εκμίσθωση ή δανεισμός, μετάφραση, διασκευή, αναμετάδοση στο κοινό σε οποιαδήποτε μορφή και η εν γένει εκμετάλλευση του συνόλου ή μέρους του έργου.

Εκδόσεις Πατάκη – Σύγχρονη ελληνική λογοτεχνία
Πεζογραφία – 469

Μάρω Δούκα, Πύλη εισόδου

Υπεύθυνη έκδοσης: Ελένη Κεχαγιόγλου

Διορθώσεις: Νάντια Κουτσοουρούμπα

Σελιδοποίηση: Κωνσταντίνος Καπένης

Φιλμ-Μοντάζ: Μαρία Ποινιού-Ρένεση

Copyright© Σ. Πατάκης ΑΕΕΔΕ (Εκδόσεις Πατάκη)

και Μάρω Δούκα, Αθήνα, 2019

Πρώτη έκδοση από τις Εκδόσεις Πατάκη, Αθήνα, Οκτώβριος 2019

KET Γ079 ΚΕΠ 705/19

ISBN 978-960-16-8148-1

ΠΑΝΑΓΗ ΤΣΑΛΔΑΡΗ (ΠΡΩΗΝ ΠΕΙΡΑΙΩΣ) 38, 104 37 ΑΘΗΝΑ,

ΤΗΛ.: 210.36.50.000, 801.100.2665, 210.52.05.600, ΦΑΞ: 210.36.50.069

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ: ΕΜΜ. ΜΠΕΝΑΚΗ 16, 106 78 ΑΘΗΝΑ, ΤΗΛ.: 210.38.31.078

ΥΠΟΚ/ΜΑ: ΚΟΥΥΤΣΑΣ (ΤΕΡΜΑ ΠΟΝΤΟΥ – ΠΕΡΙΟΧΗ Β' ΚΤΕΟ), 57009 ΚΑΛΟΧΩΡΙ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ, Τ.Θ. 1213,

ΤΗΛ.: 2310.70.63.54, 2310.70.67.15, 2310.75.51.75, ΦΑΞ: 2310.70.63.55

Web site: <http://www.patakis.gr> • e-mail: info@patakis.gr, sales@patakis.gr

*Έπειτα από σαράντα χρόνια
στον Νίκο και πάλι*

Ο χρήστης *Λακάν Λακάν* δημοσίευσε

30 Ιανουαρίου 2017 στις 11:40 μ.μ.

Να μπει αμέσως στο θέμα ή να ρίξει πρώτα, όπως συνηθίζουν οι μεγάλοι συγγραφείς, έστω και για λίγο τη ματιά της στη φύση; Στα δέντρα και στο φύλλωμα των δέντρων. Αν και πόσο έχει κέφια για παιχνίδια το αεράκι από κλαδί σε κλαδί. Αν και πόσο διαχέεται το άρωμα, μέλισσες και χρυσόμυγες από άνθος σε άνθος, από κοπριά σε κοπριά, από σκαλί σε σκαλί το φως. Τζιτζίκια και μυρμήγκια, με τις παραβολές και τα διδάγματα, οι αναμνήσεις που βουίζουν, σκουλήκια και αυγά, με τα υπονοούμενά τους αδιάλυτες ακόμη οι ομίχλες του χειμώνα και το καλοκαιράκι που όλα σπεύδει παραπατώντας να τα γλυκάνει. Αρκεί να σπρώξει τη ματιά της προς το παράθυρο και να την αφήσει να κυλήσει στο αχνισμένο τζάμι.

Και την ηρωίδα της; Να τη φανταστεί αξιοζήλευτα δυστυχισμένη; Να είναι βαμπ, να είναι φαμ φατάλ, να είναι Κίρκη; Του *δήθεν* και του *τάχα* και του *ίσως* πρωθιέρεια; Ή να τη φανταστεί εμπριμέ τετράγωνη; Να ξέρει πώς να πιάνει το μαχαίρι στην κουζίνα. Να καθαρίζει τις πατάτες, να κουμαντάρει το λάδι στο τηγάνι, το αλάτι στην ντομάτα, το ξίδι στο μαρούλι.

Κυρίας Αφεντούλας ανάβαση

Αίθρα Βλαντή

31 Ιανουαρίου στις 7:40 π.μ.

Ανήσυχη επειδή εδώ και δέκα μέρες, αν δεν την απατά η μνήμη της, δεν μιλήσαμε. Συνέβη κάτι; Δεν είμαι καλά; Και καλά να μην είμαι, σφίχτηκα μέσα μου, ποιο το νόημα να την ενημερώσω; Για να με λυπηθεί μήπως; Να τη χαίρεται τη λύπη της. Χθες, έξω απ' το φαρμακείο του Μπακάκου στην Ομόνοια. Μα τι έκπληξη ήταν αυτή, τέτοια συντυχία (νά τι σημαίνει μητρική γλώσσα, να μην έχεις ακούσει ποτέ μια λέξη και όταν την ακούς να ξέρεις περίπου το νόημά της), είναι ή δεν είναι, συνέχιζε η Αίθρα, να θαυμάζει κανείς; Αυτή έμπαινε, εγώ έβγαινα. Στο ένα χέρι κρατούσα το σακουλάκι με τα φάρμακά μου, στο άλλο την ανοιγμένη ομπρελίτσα μου. Μόλις είχε κλείσει και η Αίθρα τη δική της ομπρελίτσα. Εμπριμέ με κιτρινωπά ανθάκια σε καφετί φόντο η δική μου, βεραμάν σε μια γλυκύτατη απόχρωση η δική της. Τα μονόχρωμα έχουν άλλη χάρη, σκέφτηκα. Κι εφόσον το ξέρω ότι έχουν άλλη χάρη, το ερώτημα είναι γιατί πάντα, ή σχεδόν πάντα, καταλήγω στα εμπριμέ. Είπαμε ή δεν είπαμε καλή βδομάδα; Σταυροφιληθήκαμε. Είχε ραντεβού, λέει, για τα νύχια των ποδιών και τις πατούσες της γενικώς, λίγη περιποίηση δεν βλέπτει, Αφεντούλα μου, λες κι έπρεπε να δικαιολογηθεί, αρκετά παραμελήσαμε τον εαυτό μας. Και είναι αλήθεια, πολύ την έχει βολέψει εδώ, το συνδυάζει πάντα και με άλλες δουλίτσες στο κέντρο.

Της χαμογελούσα και σκεφτόμουν ότι μπορεί να με διαολόστελνε και αυτή από μέσα της. Το έχω αυτό, να έρχομαι, άθελά μου τις πιο πολλές φορές, με πολύ μεγάλη ευκολία μπορώ να πω, στη θέση του άλλου. Να μαντεύω τη σκέψη του. Διότι ναι, κι ας το λένε συνήθως για κακό, εγώ το θεωρώ πολύ σωστό (και δίκαιο) να κρίνουμε με βάση τα δικά μας (εξ ιδίων όπως λένε) τα αλλότρια. Παράδεισος δεν θα ήταν ο κόσμος; Με κατανόηση, με σύμπνοια, με ανοχή, μη μου κάνεις ό,τι δεν θέλεις να σου κάνω, και τα λοιπά. Όρεξη να έχω μόνο, ώρες ώρες με πιάνει πολύ το θυμοσοφικό μου. Αλλά και τα νεύρα μου με πιάνουν. Και το άδικο με πνίγει. Και τέλος πάντων, κι αν δεν είμαι καλά, Αίθρα μου, συνέχιζα καταιγιστικά μέσα μου, θα με σώσεις εσύ; Εσύ που ούτε του αγγέλου σου δεν έδωσες ποτέ νερό; Και εφόσον ανησυχούσες, όπως λες, γιατί δεν μου τηλεφώνησες; Ή μήπως μου τηλεφώνησες αλλά δεν με βρήκες; Και γιατί δεν μου έστειλες μήνυμα στο κινητό αφού δεν με βρήκες; Ή μήπως μου έστειλες ότι με αναζητάς, ότι ανησυχείς για μένα και τη ρούφηξε την ανησυχία σου το χάος; Κουβέντα να γίνεται. Πώς το είχε πει μια φορά ο Θησέας, ο κανακάρης της; Να σας ακούω και να σας κάνω χάζι, να τρέμω και λίγο, θα αρπαχτούν ή δεν θα αρπαχτούν από στιγμή σε στιγμή οι θεές; Την ένιωσα που με πρόσεχε, σαν να μ'έκοβε με το φθονερό μάτι της, σίγουρα έβραζε μέσα της κι αυτή εναντίον μου. Υπέροχα τα σκουλαρίκια σου, σχολίασε ξαφνικά, εκεί που δεν το περίμενα και με τάραξε, καινούρια είναι; Τι καινούρια, βρε Αίθρα, πάνω από δέκα χρόνια τα έχω, τα αγαπημένα μου είναι, τώρα μόνο έπεσαν στην αντίληψή σου; Απορώ, εσύ που είσαι τόσο παρατηρητική, που τίποτα δεν σου ξεφεύγει. Με κοίταξε δύσπιστα. Κάτι έκανε να πει, να σκάσει χαμόγελο, άλλαξε αμέσως γνώμη. Σταυροφιληθήκαμε πάλι, με την υπόσχεση να μιλήσουμε Σάββατο πρωί, μήπως και πηγαίναμε, αναλόγως τα κέφια, σινεμά το βραδάκι. Όντως, είναι ή δεν είναι να θαυμάζει κανείς με τη συντυχία; Προχωρού-

σα στο φιλόβροχο σκεπτική. Ραντεβού αν είχαμε έξω απ' του Μπακάκου, μπορεί και να την περίμενα πάνω από τέταρτο, μην πω και μισάωρο, όσο να φανεί ξεψυχημένη. Άργησα, Αφεντούλα μου; δεν άργησα; Και ματς μουτς.

Στο πρόγραμμα μου απαρεγκλίτως, εκτός από μια γύρα στην Ομόνοια κάθε μήνα, λίγο τα φάρμακά μου απ' του Μπακάκου, λίγο τα καλλυντικά μου απ' του Χόντου παρακεί, έχω και τη λαϊκή της Τρίτης κάθε βδομάδα. Από συνήθεια πιο πολύ, εφόσον, και Τρίτη παρά Τρίτη αν πήγαινα, τίποτα δεν θα μου έλειπε. Τη θέλω όμως την εβδομαδιαία εμφάνισή μου στη Λαέρτου, ένας ρόλος κι αυτός. Δυο τρία κιλά από το χέρι, νοικοκυρά που δυσκολεύεται να τα φέρει βόλτα, το κρεμμύδι μου, το λεμόνι μου, τρεις οι πατάτες μου, δυο τα κολοκυθάκια, επτά τα μήλα μου, πέντε τα πορτοκάλια. Το μαρούλι, το λάχανο, η ρόκα. Αλλά και τα ραπανάκια. Ψιλοβελονιά με τις γειτόνισσες: Πώς θα επιζήσουμε, Λίτσα μου, πώς θα τα καταφέρουμε, Πίτσα μου, πού πάμε, Μαίρη μου, τι θα απογίνουν τα παιδάκια μας; Τις κάνω χάζι και τα λέμε και τις κοροϊδεύω από μέσα μου. Κι έπειτα μετανιώνω. Ποια είμαι εγώ που τις κοροϊδεύω τις καλές μου τις γειτόνισσες. Ποια είμαι εγώ γενικώς. Ρωτάω και ξαναρωτάω, απάντηση δεν έχω. Πέρασαν πάλι τα γενέθλιά μου, σχεδόν όλοι με θυμήθηκαν. Κάτι στρυφνοί συγγενείς μόνο με ξέχασαν, δυο τρεις γνωστοί, έτσι κι αλλιώς αδιάφοροι, σιγά μη σκάσω. Με το κεφάλι ψηλά, καμαρωτή, υπερήφανη μπορώ να πω. Δυο κιλά στο ένα χέρι, δυο κιλά στο άλλο, και πάω. Εγώ η πολύτεκνη. Με την Ασπασούλα μου, την Αργυρούλα μου και τη μικρή μου, την ιδιότροπη, τη Χαρούλα μου. Μία Σούλα, λέω καμιά φορά, και δύο Ρούλες, να τις χαιρόμαι. Χάθηκαν, Θε μου, τα ονόματα, να τα βαφτίσουμε με σπάνια αρχαιοελληνικά τα κορίτσια μας; Ηώ, ας πούμε, Ινώ, Ηρώ; Και μόνο με το όνομά σου, καμιά φορά, προκαταλαμβάνεις τον άλλο, του επιβάλλεσαι μπορώ να πω, τον προκαλείς να σε προσέξει.

Αλλά πού βούληση τότε, πού το σθένος να πάω κόντρα στη μεγάλη κανονάρχα τη μάνα μου;

Θα τα πω όλα τώρα, από το ένα στο άλλο, αχ, αυτό το μυαλουδάκι σου, το άφταστο, το άπιαστο, το άπαιχτο, με πείραζε ο μακαρίτης ο Αιμίλιος. Κι αυτό μ' έσωσε, το μυαλουδάκι μου το ασυναγώνιστο, το προσαρμοστικό. Γίνεται χωρίς προσαρμογή; Ας ήμουν αλλιώς μαθημένη, στην ανάγκη και οι θεοί σκύβουν το κεφάλι, τι να κάνουν; υποχωρούν και αυτοί, έλεγε η Πατρινή γιαγιά Ελισάβετ. Τι να κάνω κι εγώ; Κι ας κλαίγομαι μέσα μου καμιά φορά, άνθρωπος είμαι, θα 'ρθει η στιγμή που θα απελπιστώ κι εγώ. Στα φανερά όμως, από μόνη μου, ποτέ δεν θα αρχίσω τα παράπονα, τη μουρμούρα. Δεν είναι του χαρακτήρος μου. Χαμογελαστή, εύχαρις, πάντοτε ομιλητική, κοινωνική, όλους τούς χαιρετώ, όχι μόνο εδώ γύρω στη γειτονιά αλλά και παραπέρα, μπορώ να πω, στην παραπάνω γειτονιά. Κι έχω το χάρισμα να μη θέλω πολλά, να πορεύομαι και με το τίποτα. Ολιγαρκής, λιτοδίαιτη. Κάθε δυο μέρες μαγειρεύω, το βράδυ μόνο το γιαούρτι μου, μια φρυγανιά, καμιά ελίτσα. Για να πω την αλήθεια μου (πάντα το ήθελα να είμαι φιλαλήθης), πότε το καταφέρνω, πότε όχι. Το προσπαθώ πάντως. Επικαλούμενη και τη λογική. Κακό δεν θα μου κάνει, σκέφτομαι, και λίγη δίαιτα. Να χάσω και κανένα κιλό, όσο πιο λίγα τα κιλά, τόσο πιο εύκολο το βάδισμα. Το φωμί πρέπει να κόψεις, κάνεις και την οικονόμα, Αφεντούλα, τι τα θέλεις όλα αυτά τα πολύσπορα, τα κεκάκια, τα κουλουράκια, τα πιτάκια, τα σουσάμια, και λίγη τάξη, κυρία μου, όχι να μασουλάς συνέχεια, αυτοσυγκράτηση. Γι' αυτό κι εγώ έχω βάλει στο πρόγραμμά μου τη λαϊκή αγορά. Κάθε Τρίτη. Κι ας έχω κοντά τρία τέταρτα ποδαρόδρομο πήγαιν' έλα, καλό μου κάνει. Να πηγαίνω και να ξέρω πού πηγαίνω. Βάδην προγραμματισμένο. Απ' τη μιαν άκρη, ζιγκ ζαγκ, ως την άλλη άκρη. Ελέγχω πρώτα τις τιμές. Κόβω και τα πρόσωπα. Είναι και οι μυρωδιές, οι φωνές, τα χρώματα στους πάγκους.

Είναι και τα βλέμματα. Κι ας πέρασαν τα χρόνια. Ακόμη και σήμερα με κοιτάνε. Υπήρξα ωραία. Είμαι ωραία. Και άσε, Αφεντούλα, λέω μέσα μου, τα παράπονα.

Με την εκπαιδευτική μεταρρύθμιση τότε, επί Γεωργίου Παπανδρέου, του Γέρου, όλα πιο βολικά, πιο οικονομικά, όλοι να προκόψουμε, να μάθουμε γράμματα, να πάρουμε πτυχία, δικηγόροι, γιατροί, πολιτικοί μηχανικοί, να ανεβούμε κοινωνικά. Στη δική μου κλάση, τότε, πώς να το πω, στη δική μου σειρά, οι πιο πολλές είχαν δώσει εισιτήριες και είχαν όλες επιτύχει. Μόνον εγώ, κι ας πίστευαν όλοι ότι έχω δυνατό μυαλό, αστόχησα. Και θα το λέω, θα το ξαναλέω. Σημειωτέον, θα λέω, ότι ελάχιστοι τότε μιλούσαν για το φημισμένο Πανεπιστήμιο της Βοστώνης και τα γύρω κολέγια, εφόσον τότε δεν ήταν και τόσο της μόδας το πέραν του ωκεανού φευγιά για σπουδές. Μόνο για όσους αποτύγχαναν στις εισαγωγικές εδώ, κι είχαν την ακοίμητη φιλοδοξία οι γονιοί να δουν γιατρούς και αρχιτέκτονες τα παιδιά τους, είχε ανοίξει ο δρόμος προς τη Βόρεια Ιταλία. Και τέλος πάντων. Θα το λέω και θα το ξαναλέω. Εμένα τόσο μ' είχαν ξεχωρίσει οι καθηγητές στο σχολείο (πρώτη φορά στα χρονικά μαθηματικός και φυσικός σε πλήρη σύμπνοια αν και ανταγωνιστές), τόσο μ' είχαν εκτιμήσει, που με προέτρεπαν να φύγω, μιας κι είχε την οικονομική δύναμη ο πατέρας μου, στην Αμερική. Και μόνον εγώ, η διάνοια, χάνω τον ειρμό, ταράζομαι, απελπίζομαι, τόσα χρόνια κι ακόμη να το χωνέψω, βρέθηκα απέξω. Εφόσον εκείνο το καλοκαίρι, με τον πριγκιπικό γάμο της μακαρίτισσας της αδελφούλας μου, της Περσεφόνης, και με το ρετιρέ εκατόν πενήντα τετραγωνικά την προίκα της στο Κολωνάκι να με τρώνε, το μόνο που ήθελα ήταν να προικιστώ κι εγώ, να παντρευτώ το συντομότερο, να σας κάνω όλες να σκάσετε που τον βρήκα και ευκατάστατο και γκριζαρισμένο. Σιγά που θα μαράζωνα κατακαλόκαιρο εγώ, γλύκες και ζαχαρωτά ήθελα μόνο. Εσείς να διαβάσετε, Αίθρα μου, να

πιάνεται ο πισινός σας στην καρέκλα, να τρώτε τα νυχάκια σας, να ξύνεστε, να ξεσπυριάζεστε, να αυνανίζεστε, να μυρίζετε τις μασχάλες σας, κι εγώ με τον αγαπητό μου σύζυγο ταξίδι του μέλιτος στα Κανάρια Νησιά. Αλησμόνητο το σχεδιάζα εκείνο το επταήμερο με θέα τον Ατλαντικό.

Μου το έλεγε η μάνα της μάνας μου, η Πατρινή, είπαμε, γιαγιά Ελισάβετ (αχ, η γιαγιά μου), πολύ μορφωμένη, με τα γαλλικά της, με τα ιταλικά της, με το πιάνο της, δραστήρια, αεικίνητη ως τα βαθιά γεράματα, και ωραία, πανέξυπνη γυναίκα, με τραγούδια, με παραμύθια, με διδακτικές ιστορίες, μου το έλεγε, να ακούω στον δρόμο το τακουνάκι μου. Πάντα μπροστά, σαν θυμωμένη, σαν αρχηγός, με το κεφάλι ψηλά, να το ακούς το τακουνάκι σου, εγγόνα μου. Με τα δικά σου καθωσπρέπει, τα δικά σου θέλω, τα ακράδαντα πιστεύω σου. Εσύ να δίνεις το πρόσταγμα. Και πίσω σου πειθήνιος ο σύζυγος, σεπτός, αναγκασμένος. Οι άντρες τον θέλουν τον χαλκά τους, αλλιώς δεν προχωρούν. Θέλουν όμως και να έχουν αυτοί τον πρώτο λόγο. Να διατάζουν οι καημένοι, να αποφασίζουν, να φωνασκούν. Μπορείς; Πρόσεξέ το. Μπορείς να τον έχεις και δεσπότη και υποζύγιο; Και τι γλυκά, τι πίτες η γιαγιάκα μου η Ελισάβετ, από τη μάνα και της μάνας της τη μάνα, συνταγές ομηρικές. Εσύ, με τη χυτή τη γάμπα σου, Αφεντούλα μου, έλεγε και με προετοίμαζε, εσύ, με την ακλόνητη απόφαση, με το χαμόγελό σου, με τα δοντάκια σου τα κοφτερά, πρόσεξε. Και όντως. Με σχέδιο τον κύκλωσα. Στα τριάντα έξι του ο Αιμίλιος, είχαν ήδη αρχίσει να σχηματίζονται η κοιλίτσα και η φαλάκρα. Είχε κι ένα σφράγισμα, αφόρητος ο ιδρώτας στις πατούσες, μύριζαν βαριά και οι μασχάλες του, κανένα αποσμητικό πάνω από δυο τρεις ώρες δεν τον έπιανε. Κι εγώ μπουμπουκί. Τι να λέω τώρα.

Χθες έξω απ' του Μπακάκου με το φιλόβροχο. Οι πιο πολλοί με λυπημένα μάτια, κουρασμένα ή αδιάφορα. Τους συμπονώ όσο δεν λέγεται τους περαστικούς στην Ομόνοια, ούτε μια

φορά δεν είδα γυναίκα κομψή, άντρα καλοβαλμένο στα πεζοδρόμια. Κι εγώ ανάμεσά τους. Συμπονετική, βεβαίως, συγκαταβατική, πώς αλλιώς; Αυτή είναι η φύση μου. Κι ας με θεωρούν αδιάφορη. Όλους τούς νοιάζομαι. Κούτσα κούτσα ανάμεσά τους στην Ομόνοια, με τη γνωστή σουβλιά στο δεξί γόνατο. Όλο και πιο συχνά τελευταία μ' επισκέπτονται διάφοροι πόνοι. Πότε επίμονοι, όχι όμως βίαιοι, πότε προσωρινοί, σχεδόν στιγμιαίοι. Όσο τους κουμαντάρω με κάνα παυσίπονο, δεν είναι τίποτα, λέω, κι ας έρχονται τα δύσκολα, προς το παρόν όλα καλά, υπό έλεγχο. Κάτι μουρμούρισα, αποφεύγοντας το βλέμμα της. Είχα κι εγώ, τι να κάνω; τα νεύρα μου, κι αυτή θεώρησε ότι έχω πάλι, ως συνήθως, τις μαύρες μου. Ποιες μαύρες μου; Το πρώτο και το ανεκτίμητο, Αφεντούλα μου, πήρε φόρα, μη χάσουμε το κέφι μας. Ακόμη και από το τίποτα πρέπει εμείς να αντλούμε δύναμη. Από μικρές που ήμαστε, πάντα μ' εντυπωσίαζε με την προδιάθεσή της να δίνει τάχα μου άλλο νόημα, άλλη βαρύτητα στις λέξεις, άλλο περιεχόμενο, κάτι το υπαινικτικό, το φιλοσοφημένο. Αλλά και πάντα, ή σχεδόν πάντα, μ' εκνεύριζε με τον στομφώδη, μην πω και κούφιο, τρόπο της. Και πώς θα αντλούμε τη δύναμη, ήθελα να την κοροϊδέσω, με αντλία χειροκίνητη ή με αντλία ηλεκτροκίνητη; Μπράβο, της είπα μόνο, αλλά χωρίς να κρύψω τη δυσφορία μου, πάντα υψηλόφρων. Με κοίταξε απορημένη. Κι έπειτα, σαν κάτι να θυμήθηκε, με χαιρέτησε ψυχρά. Άργησε, μη χάσει τη σειρά της και αναγκαστεί μετά να περιμένει. Καλό πεντικιούρ, της ευχήθηκα.

Κι όσο να μαζευτώ στο σπίτι, σκεφτόμουν ότι αξίζει να φάξω για την Αγίου Κωνσταντίνου, πότε χαράχτηκε, πότε κατοικήθηκε, να μάθω και πότε ιδρύθηκε ο Μπακάκος. Επιτρέπεται τόσα χρόνια πελάτισσα του Μπακάκου, τόσα χρόνια, πάνω κάτω, και να μην ξέρω το ιστορικό ούτε του φαρμακείου, ούτε της οδού; Τώρα με το ίντερνετ όλα αυτά είναι παιχνιδάκι. Κι εδώ που τα λέμε, εγώ πάντα είχα κλίση στην εγκυκλο-

παιδική γνώση, να μαθαίνω το ένα και το άλλο, κι ας το ξεχνώ έπειτα από λίγες μέρες, δεν έχει σημασία, όλο και κάτι μένει. Κι όλα μαζί αυτά που μένουνε, μέσα στα χρόνια, είναι που μας φτιάχνουνε και είμαστε μετά αυτοί που είμαστε. Με τη μελαγχολία μου κι εγώ και με την κατήφειά μου στον δρόμο της επιστροφής, αλλά και με κάποια φιλοσοφική διάθεση, το κατεξοχήν χαρακτηριστικό μου. Κι έμεινα όλη τη μέρα χθες με την αίσθηση ότι την αδικώ την Αίθρα, την παιδική μου φίλη. Μην πω ότι δυσκολεύτηκα και στον ύπνο, απ' τα χαράματα στο πόδι, όσο να μεσημεριάσει, να πάρω τον δρόμο για τη λαϊκή όταν θα έχουν πέσει πια οι τιμές.

Αίθρα Βλαντή

1 Φεβρουαρίου στις 3:30 μ.μ.

Πάνω κάτω στη λαϊκή. Τον αφήσαμε πίσω μας τον Γενάρη, θα τον στείλουμε στον αγύριστο και τον Κουτσοφλέβαρο, λέγαμε και αστειευόμαστε χθες, εμείς, τα τέρατα της αισιοδοξίας, οι καλές γειτόνισσες. Έπειτα μαζεύτηκα, τακτοποίησα στο ψυγείο τα κολοκυθάκια και τα σαλατικά μου. Τα πράσινα μήλα στη φρουτιέρα, πολύ δένουν χρωματικά με το ξεθωριασμένο καφετί τραπεζομάντιλο στο τετράγωνο τραπέζι. Φρόντισα και τα σκούρα κόκκινα, σαν το βελούδο, τρία τριαντάφυλλα που αγόρασα, περιττό ίσως έξοδο, αλλά και χωρίς τα αγαπημένα μου κόκκινα μια φορά έστω τον μήνα στο βάζο Μουράνο, απ' το ταξίδι μας πριν από τόσα χρόνια στη Βενετία, δεν θα μπορούσα. Όπου κι αν ρίξω τη ματιά μου στην κατάφορτη τραπεζαρία, κάτι θα δω που κάτι θα μου θυμίζει. Κι αυτό το καφετί τραπεζομάντιλο, που είχε κερδίσει χθες την προσοχή και τη συμπόνια μου, θυμάμαι ότι το είχα αγοράσει από ένα μαγαζάκι στην Ερμού. Δεν υπάρχει πια το μαγαζάκι, υπάρχει όμως το καφετί τραπεζομάντιλο εδώ, στο δικό μου τετράγωνο τραπέζι με το δικό μου σταχτοδοχείο και το ανθοδοχείο και τη φρουτιέρα. Και στάθηκα πάλι εκεί. Στα μακρινά μου απογεύματα. Με τον καφέ και το τσιγάρο, ούτε λυπημένη, ούτε χαρούμενη, με την ήσυχη, τη στραγγισμένη σιωπή. Αν μου έβγαινε η πασιέντζα, όλα θα πήγαιναν καλά. Θα κέρδιζα στο ΛΟΤΤΟ, θα κέρδιζα στο ΠΡΟΠΟ, στο Τζόκερ, στο ΠΡΟΤΟ, στο ΣΤΟΙΧΗΜΑ, σε όλα. Κι ας μην ήξερα τι μου γίνεται. Εγώ η άσχετη. Πάσχιζα έπειτα να ξοδέψω με σύνεση, να διαχειριστώ σωστά, τα αστρονομικά κέρδη. Να γλυκάνω με δωράκια συγγενείς και φίλους. Άγρυπνη, ξεπαγιασμένη. Ωσπου έχανα τον λογαριασμό.

Δώσε εδώ, δώσε εκεί, εξανεμίζονταν τα κέρδη. Και κατέληγα στον συμβιβασμό: Αν μου έβγαине η πασιέντζα, τα πράγματα που όριζαν για χρόνια τη ζωή μου θα επέστρεφαν.

Κι άνοιξα επιτέλους, μεταφορικά εννοείται, τον φάκελο. Θα τα πω όλα τώρα: Από το ένα παραπάτημα στο άλλο. Πότε ακριβώς έγινε; Αδυνατώ να απαντήσω. Τι που τον είχα διαλέξει ευκατάστατο; Χήρα που ζορίζεται και με τρεις κόρες που μου πρήζουν το συκώτι κατέληξα. Από τη φούσκα του χρηματιστηρίου και μετά άρχισα λίγο λίγο να το παραδέχομαι. Όταν μάζεψα τα προσωπικά μας είδη, φωτογραφίες πιο πολύ και κάτι ασπρόρουχα, από το σπίτι μας στις Σπέτσες, και παρέδωσα εκείνο τον Οκτώβριο στον Αιμίλιο τα κλειδιά και ο Αιμίλιος ανέκφραστος, είχα και τον φόβο του εγκεφαλικού, τα παρέδωσε στην τράπεζα. Κι έπειτα τα αφήνω αυτά, και όλα τα έπιπλα που είχα τόσο αγαπήσει, και τρέχω προς τα εφηβικά μου χρόνια. Στα μαθητικά, τα ανέμελα. Και ποιος είπε ότι ήταν ανέμελα; Ούτε κι εδώ μπορώ να σταθώ. Εφιαλτικά ήταν. Καλά θαμμένα. Κι επάνω τους νάρκισσοι και υάκινθοι. Ένας δικός μου κήπος, ευδιαστός και πένθιμος, πώς να το πω; Για χρόνια εγώ και η Αίθρα πηγαίναμε χεράκι. Η Αίθρα θα σπούδαζε, εγώ θα παντρευόμουν νωρίς. Η γελοία, της γελοίας, πόσες φορές, εδώ και χρόνια, αρχίζω να το κλίνω το επίθετο, ω γελοία, από μέσα μου πάντα, τραγουδιστά. Κι ύστερα στο φυγείο με τα τριγωνάκια της μαντρωμένης αγγελάδας που γελάει. Εγώ με τη διαπιστωμένη οστεοπενία και τα τριγωνάκια με το διαπιστωμένο ασβέστιο. Πώς αλλιώς θα το πουλούσαν οι Γάλλοι το τυράκι τους; Πότε ακριβώς έγινε; Πότε λύσαμε τα χέρια; Μαζί δεν θα σπουδάσαμε; Έτσι δεν το είχαμε σχεδιάσει; Θα δίναμε μαζί εξετάσεις, η Αίθρα στη Φιλοσοφική, εφόσον προς τα εκεί έκλινε, εγώ στο Πολυτεχνείο, μιας και προς τα κει είχα τις δικές μου ευκολίες. Τι έπαθα έπειτα εγώ; Γιατί βρέθηκα κατακαλόκαιρο στα Κανάρια Νησιά; Κι εκείνη η μικρή, η καστανόξανθη συνομήλική μας, η

Αρχοντούλα, τι απέγινε; Σε ποια σκαλάκια πέτρινα μας περιμένει για κείνη τη μεγάλη βόλτα; Κι οι τρεις μας στα λευκά, η Αφεντούλα, η Αίθρα, η Αρχοντούλα, με τα ασυνήθιστα βαφτιστικά μας, τις πληγιασμένες φτέρες, έτοιμες να γελάσουμε, έτοιμες να πνιγούμε και στο κλάμα.

Τον είχα σίγουρα ερωτευτεί. Καλόφυχος μου φαινόταν, καλότροπος, πράος. Κάπως κρυόπλαστος, να πω την αλήθεια μου, αλλά πώς είναι πάντα στην αρχή; Πιάνεσαι από ένα δυο καλά που βλέπεις επάνω του, είχε ζεστά μαύρα μάτια, χείλη σαρκώδη, όπως τα λέγαμε τότε, αλλά μπορεί και σήμερα έτσι να τα λένε τα ζουμερά, να τα δαγκώσεις, να τα πιπιλίσεις, χείλη, είχε μπράτσα γερά, γελούσε εύκολα, έλεγε ανέκδοτα για να με κάνει να γελάω κι όταν δεν γελούσα, γελούσε αυτός και με παρέσυρε. Από το πρώτο όμως κιόλας ηλιοβασίλεμα στη Λας Πάλμας το γέλιο του δεν μου προκαλούσε πια γέλιο. Τα πρώτα προκλητικά ρεφίματα, τα πρώτα ασυγκράτητα αέρια. Κι ούτε μια συγγνώμη. Καμιά συστολή. Γελάμε ή δεν γελάμε; Κι ήρθε με βήμα ταχύ, ούτε χρόνο δεν είχαμε κλείσει, ο καιρός που μ' εκνεύριζε με το παραμικρό, ούτε ζουμερά χείλη πια, ούτε φιλιά, μ' έπνιγε η ανάσα του, μ' ενοχλούσε ακόμη και ο ήχος της φωνής του. Κι άρχισα λίγο λίγο να αντιλαμβάνομαι το πόσο ισχυρογνώμων, το πόσο εσωστρεφής, το πόσο κρυφίνους ήταν. Χωρίζω ή δεν χωρίζω; Αλλά πώς; Ήμουν ήδη έγκυος στον πέμπτο μήνα. Ώρες στον καθρέφτη να μελετώ τις αλλαγές, να χαϊδεύω το στήθος μου, να μυρίζομαι, να αυνανίζομαι γλυκά.

Επέμενε η μάνα μου, από κοντά και η πεθερά, ένα παιδί, μου λέγανε, ίσον κανένα. Ειδικά η μάνα μου. Είχε τον τρόπο της η ύπουλη να την ορίζει τη ζωή μου, μόνο πολύ αργότερα το κατάλαβα. Ακόμη και τον Αιμίλιο, κι ας νόμιζα ότι τον είχα μόνη μου καμακώσει, αυτή με τις δικές της μεθοδεύσεις τον είχε φέρει μπροστά μου. Και τώρα, δρομολόγησέ τον, Αφεντούλα μου, στο χέρι σου είναι. Κι είχα άλλες δυο γέννες ακόμη να φέρω εις πέρας. Στα πρόθυρα της κατάρρευσης. Αν και

στη δεύτερη είχα την περιέργεια αν θα μου μοιάζει ο γιος που περιμέναμε για να συμπληρωθεί η αναπότρεπτη τετράς. Συνήθως μοιάζει, λένε, στη μάνα ο γιος. Αντί του πολυπόθητου διαδόχου όμως ήρθε κλαψουρίζοντας η δεύτερη. Πρώτος ο Αιμίλιος τότε, προς τιμήν του, άρχισε να μηρυκάζει το κοινώς αποδεχτό, γερό και δυνατό να είναι το παιδί, να είναι ορεξάτος ο κορίτσαρός μας, ο Αργυρούκος μας, στο όνομα της μάνας σου, μην έχεις παράπονο. Και συνέχιζε, διανθίζοντας από φορά σε φορά με τα πασίγνωστα τις θυμοσοφίες του. Γνωστό τοις πάσι, εξάλλου, κατέληγε πάντα (ή μήπως όχι;), στην εποχή μας τα κορίτσια αξίζουν περισσότερο από τ' αγόρια και για τα γεράματα, Αφεντούλα μου, καλό είναι να τις έχουμε δύο, όταν κουράζεται η μία, να αναλαμβάνει η άλλη. Βγήκε και πολύ ήσυχη, βολική πολύ ως βρέφος, αλλά και αργότερα ως έφηβη, αρνί σγουρόμαλλο και παχουλό η Αργυρούλα μας. Και την είχαμε, τέλος πάντων, φτιάξει την τετράδα. Ο Αιμίλιος όμως ήθελε οπωσδήποτε και τον διάδοχο. Χωρίς διάδοχο η Βιοτεχνία Στρωμάτων Μπακάλογλου «Παραδείσιος ύπνος» σε ποιανού τα χέρια θα κατέληγε, στα χέρια μήπως των αχάριστων γαμπρούκων; Ούτε καν του περνούσε τότε απ' το μυαλό, και πολύ ορθά, η πτώχευση.

Κι ως μην ήθελα στην αρχή ούτε να το ακούσω, τι να κάνω; Τρυπάνι με αναισθητικό η μάνα μου, μόνιμο εκείνα τα χρόνια το ζαβλάκωμα στα μηνίγγια. Εγώ; έχεις και το θράσος να μου επιρρίπτεις ευθύνες, αχάριστη (μόνιμη η επωδός της, αν τολμούσα καμιά φορά να της παραπονεθώ), εγώ ή εσύ, που πάντα έκανες του κεφαλιού σου; Ποιος σε ανάγκασε να παντρευτείς τόσο μικρή; Και μη μου ξαναπείς για την Περσεφόνη, αυτή έχει μυαλό, τη βλέπεις πώς πορεύεται, ξέρει τι θέλει, ποτέ δεν στραβοπάτησε. Γι' αυτό και πήρε τον καλύτερο. Σε τι υστερεί όμως και ο δικός σου; Μου λες τι σ' έπιασε και σου ξίνισε τόσο γρήγορα; Τι να της πω; μήπως μπορούσα να την εμπιστευτώ; Μήπως μπορούσε να με καταλάβει, να με

συμπονέσει; Και την άφηνα να με διαπερνάει, μάνα μου ήταν, όπως κι αυτήν την είχε διαπεράσει η αυταπάτη της ευτυχισμένης συζυγικής ζωής της. Τη λυπόμουν κιόλας, θύμα του τυραννόσαυρου και αυτή. Άλλη μια γέννα, Αφεντούλα μου, να έρθει και ο γιος. Αυτός θα είναι το αγκωνάρι σου. Αυτός θα βάζει φρένο αργότερα στους γαμπρούκους. Θα σ' έχει κορόνα στο κεφάλι του ο γιόκαας σου, θα υψώσεις τείχος και στην πεθερά σου τη μοχθηρή, θα την αποστομώσεις την αγροίκα. Και αφέθηκα. Τρεις στη σειρά να τις χαίρομαι: Η Ασπασία, στο όνομα της πεθεράς μου. Η Αργυρούλα, είπαμε, στο όνομα της μάνας μου. Και η Χαρά (Χαρίκλεια) στο όνομα της πεθαμένης αδελφής του Αιμίλιου. Δεν μπορώ να το χωνέψω, με της άτυχης το όνομα το κορίτσι μας; τρωγόταν πάλι η μάνα μου. Διότι αυτή ήταν η φύση της. Μονίμως να τρώγεται, να τρώει και τους άλλους. Πόσο μου λείπει όμως. Κι ας μου μαύριζε τη ζωή. Κρίμα που πέθανε ξαφνικά, που δεν έπεσε στην ανάγκη μου, να μπορέσω να της δείξω κι εγώ, όσο θα ήθελα, εκ των υστέρων, την αγάπη μου. Ή μήπως καλύτερα; Μπορεί να μην την άντεχα, να την παρατούσα κι εγώ, όπως και η Αίθρα τη μάνα της, σε κάποιο ίδρυμα. Ή και μπορεί να μου έβγαине όλο το μένος που της είχα, η οργή, ο θυμός. Ακόμη και σήμερα, κι ας μου λείπει, έρχονται στιγμές που τη μισώ, την καταριέμαι. Που παραλύω όταν σκέφτομαι την αναισθησία της. Αλλά και τη δική μας, πώς να το πω, ανοχή, τη δική μας (εμένα και της αδελφής μου) νοσηρότητα.

Έλα τώρα, πέρασαν αυτά, ρίξε τη ματιά σου έξω απ' το παράθυρο κι ας μη σε τραβάει ο καιρός. Ξεκολλάει όμως το μυαλό; Δεν ξεκολλάει. Σε βάφτισαν κι εσένα Αφεντούλα, και σιγόβραζε μέχρι τέλους η γιαγιά Ελισάβετ, πώς να το παραβλέψει, πώς να το διαγράψει που δεν σε βάφτισαν, όπως και ήταν το σωστό, με το δικό της, το αυτοκρατορικό. Για σκέψου το, καθημερινή η ροκάνα, για σκέψου το, Αφεντούλα μου, θα σε φωνάζαμε Σίσυ ή Λίζυ ή Λιζέτα ή Έλση, τα πιο ευγε-

νή, τα πιο ραφινέ υποκοριστικά. Και σε διαπότηζε με τη βαβούρα της. Νά όμως που τα κατάφερες, μια χαρά τα κατάφερες, μεγαλώνοντας, αγάπησης και τίμησες και με το παραπάνω το όνομά σου. Εφόσον, πες μου, πόσες Αφεντούλες υπάρχουν στον κόσμο; Ελάχιστες. Μιας και δεν είχε μπορέσει να αποκτήσει τον γιο-αφέντη, αστειευόταν ο πατέρας σου, στο χέρι του ήταν να αποκτήσει εσένα, την αφεντούλα του. Έλα τώρα, παράτα το παρελθόν στην ησυχία του, σπρώξε τη ματιά σου προς τα έξω. Πάντα προς τα έξω. Μουντός, τρισάθλιος και σήμερα ο ουρανός. Ψιγάλα σιγανή, παραθαλάσσια, της ακράτειας αλλά μπορεί και των δακρύων του Θεού. Να πάρω την ομπρελίτσα μου, απτόητη, με την κουκούλα μου, το σκουφί μου από μέσα, γαντάκια για τα ευπαθή δάχτυλά μου, και να πηγαίνω αργά, να βλέπω με τη φαντασία μου αφρισμένη τη θάλασσα στις Σπέτσες, να νιώθω την παραφορά της, την ταραχή του πάτου. Δεν είναι ανάγκη. Εφόσον και από εδώ, όρθια πίσω απ' το παράθυρό μου, μια χαρά μπορώ να κάνω την παραθαλάσσια βόλτα μου. Κι αφού χορτάσω ανακατωσούρα, να βρεθώ και πάλι στην καφετερία των ονειρών μου, να πιω και πάλι τον καφέ μου με τον Αντώνη.

Με παραξένεψε πριν από μέρες με τα δακρύβρεχτά του, βάρυνη κι αυτός. Τον άκουγα λυπημένη, αλλά και βαθιά μέσα μου χαιρόμουν. Προς στιγμινή ντράπηκα με τη μοχθηρία μου. Αμέ; Αυτό είναι το μέγα προσόν του ανθρώπου. Άλλα να σκέφτεται, άλλα να δείχνουν τα ματάκια του και άλλα να λέει. Με κοίταζε σαν να μετρούσε μία μία τις τριχούλες στο πιγούνι και στο μουστάκι μου, τις ρυτίδες και τις πανάδες και τις κρεατοελιές μου, και τι μου είπε; Εσύ, Αφεντούλα μου, όσο πάει και ξανανιώνεις, την απολαμβάνεις, ως φαίνεται, τη χηρεία σου. Τι να του πω; Προτίμησα απλώς να του χαμογελάσω. Κι έτσι με το χαμόγελό μου θέλω να με θυμούνται. Ο Αντωνάκης τώρα, ο μουλωχτός, ο ψηλέας ασχημούλης, είχε όμως επιτυχία στις γυναίκες. Έλα, βρε χαζούλα, έλεγε στη

γυναίκα του την Ανθή, έλα, βρε Ανθούλα, αφού εγώ μόνο εσένα αγαπάω, εσένα νοιάζομαι, τις άλλες τις έχω μόνο για το χάζι, τη μυρωδιά, από γυναίκα σε γυναίκα αλλάζει, ξέρεις, εκεί κάτω στα χαμηλά η φαρίλα. Κι ας μην το ξέρω, να το δεχτώ, παραπονιόταν η αγαθούλα η Ανθή, είναι και το παιδί, να το δεχτώ, πού να βρω τη δύναμη να διαλύσω τον γάμο μου, ούτε και την οικονομική δυνατότητα έχω πια, τι δηλαδή, να ξαναγυρίσω στο πατρικό μου, να πέσω πάλι στην ανάγκη του σπαγγοραμμένου του πατέρα μου; Προτιμώ να πεθάνω. Όπως κι εσύ, Αφεντούλα, έτσι κι εγώ, ανεπάγγελτη. Αλίμονό μου, αλίμονό μας. Είναι και καλός μαζί μου, τυπικός σε όλα του τα συζυγικά, να το δεχτώ. Αν όμως μπλέξει με καμιά επιτήδεια; Αν ερωτευτεί καμιά άλλη; Σώπα, καλέ, ο Αντωνάκης σε λατρεύει, την παρηγορούσα. Ωσπου έμπλεξε με την επιτήδεια την Κλαίρη. Ούτε οι πρώτοι ούτε οι τελευταίοι θα είμαστε, θεατρίνιζε έπειτα ο Αντώνης, κι ας χωρίζουμε, Ανθούλα μου, εγώ κορόνα θα σ' έχω στο κεφάλι μου, μητέρα του παιδιού μας, εσύ θα έχεις πάντα τον πρώτο λόγο. Ποιον πρώτο λόγο, ηλίθιε; Δεν άντεξε η Ανθή. Τρία χρόνια αργότερα αυτοκτόνησε. Ανακοπή, υπέγραψε ο γιατρός, μη λερωθεί το όνομά της στον ευρύτερο κοινωνικό και συγγενικό κύκλο. Ντροπή και για τον αξιοτίμο, τον απαρηγόρητο σύζυγο, τον περιζήτητο οφθαλμίατρο, τον αδίστακτο δραχμοφονιά, τον αναίσθητο ηθικό αυτουργό (μεταξύ μας αυτά). Να μη δώσουν λαβή και στον ιερέα με τις παλαιολιθικές, όπως είπαν, αντιλήψεις. Κατάφωτη η εκκλησία, πλούσιος ο στολισμός, κρίνα, απ' αυτά τα λιλίουμ, ρόδα, γαρίφαλα, γαρδένιες, όλα λευκά κι ολόφρεσκα, πανάκριβα, πρώτης κατηγορίας η νεκρώσιμη ακολουθία, λαμπάδες, ανθοστήλες, φαλτάδες, χορωδοί, φίλες και φίλοι, συγγενείς, γιατί το έκανες αυτό, Ανθή, γιατί μας πόνεσες, δεν νοιάστηκες, έστω, τον δεκαετή Χρηστάκη σου;

Μα τι γυρίζω και ξαναγυρίζω στα παμπάλαια, όχι ότι δεν λυπήθηκα κι εγώ την Ανθή, πιο πολύ όμως, να πω την αλή-

θεια μου, αγριεύτηκα, προβληματίστηκα, ένιωσα, πώς να το πω, την ανάγκη να μαζευτώ μέσα μου, να συμμαζευτώ, να περιοριστώ στα ευλογημένα τα οικιακά μου. Λένε για την απλήρωτη γυναικεία εργασία στο σπίτι, δεν θα διαφωνήσω, τουναντίον, και περιφρονημένη θα πρόσθετα εγώ. Καλό, πάντως, είναι, και χρήσιμο ως ένα σημείο, να μη λησμονούμε εμείς οι αδικημένες ότι δουλεύουμε χωρίς να έχουμε να λογοδοτήσουμε σε κανένα αφεντικό, ότι είμαστε (ακόμη και τύραννος, ακόμη και αγάριστος, ακόμη και ανεπρόκοπος να είναι ο αντρούλης μας) κυρίες του πατώματος που σφουγγαρίζουμε, αρχόντισσες του νιπτήρα που τρίβουμε, κοντέσες του νεροχύτη που καθαρίζουμε. Και τέλος πάντων, χαίρομαι που κατά τις επτά θα πάω δίπλα στης Λίτσας, κι ας μη μου ευχήθηκε στα γενέθλιά μου, κάτι που εγώ ουδέποτε παραλείπω στα δικά της γενέθλια, και το δωράκι μου θα της πάρω, σε όλα μου εντάξει. Αλλά εγώ, κι ας παραπονιέμαι μέσα μου, δεν τα υπολογίζω και πολύ αυτά, ούτε και με συμφέρει στο κάτω κάτω να τα υπολογίζω. Και μην τα πολυλογώ, χαίρομαι που θα μαζευτούμε οι καλές γειτόνισσες δίπλα στης Λίτσας για την mpiρίμπα μας. Και άθελά μου, αλλά χωρίς καμιά διάθεση κοροϊδίας, άρχισα να λέω από μέσα μου τραγουδιστά: Λίτσα-ομπρελίτσα-κοιλίτσα-κοπελίτσα-δουλίτσα, τι γλέντι, Θε μου, μ' αυτά τα υποκοριστικά!

Ο χρήστης Σεβαστή Μαρίνου κοινοποίησε

5 Φεβρουαρίου στις 9:35 μ.μ.

Αίθρα Βλαντή στις 8:10 μ.μ.

Εδώ με τα δικά μου. Να σκεφτώ το ένα, να θυμηθώ το άλλο, πώς αλλιώς θα περάσω την ώρα μου; Πότε ήταν; Σίγουρα πριν απ' τα γενέθλιά μου, αλλά πότε; Αυτό θα πει γήρας, να θυμάσαι με ακρίβεια τα από αιώνων και να σε μπερδεύουν τα προχθεσινά. Ανήμερα της γιορτής του Αντώνη; Κάτι ήθελα να του αγοράσω, μετά άλλαξα γνώμη. Στο Μετρό, δίπλα στο παράθυρο. Ασφαλής πίσω απ' τα μαύρα μου γυαλιά. Απέναντί μου, και διαγωνίως, ένας μελαμψός γλυκύτατος. Το βλέμμα μου ήρθε προς στιγμήν και στάθηκε σε μια τούφα τρίχες ανάμεσα στα πέλματα των ορθίων. Πώς είναι όταν βουρτσίζεις τα μαλλιά σου κι ύστερα μαζεύεις τις τρίχες που πιάστηκαν στα δόντια της βούρτσας, τις κάνεις μπαλάκι και τις ρίχνεις στον σκουπιδοτενεκέ ή στη λεκάνη της τουαλέτας; Φαντάσου τώρα αυτές τις τρίχες μπαλάκι στο δάπεδο του συρμού. Το ακολουθούσα με το βλέμμα και θαύμαζα πώς με το μπες και με το βγες του κόσμου είχε τρίχα τρίχα σχηματιστεί τούτο το μπαλάκι, ενώ την ίδια στιγμή υπολόγιζα, παραπονεμένη ως συνήθως, κι ως το κρύβω, τις τρίχες που έχω ανασύρει απ' το σιφόνι της μπανιέρας, εδώ και τόσα χρόνια, απ' το σιφόνι του νιπτήρα, τις τρίχες πίσω απ' τις πόρτες, τις τρίχες κάτω απ' τα κρεβάτια. Τις τρίχες του Αιμίλιου, τις τρίχες των κοριτσιών, αλλά και τις δικές μου, δεν λέω. Από χτένισμα σε χτένισμα, από ξύσιμο σε ξύσιμο. Κι ως είχα γυναίκα για τις δουλειές του σπιτιού (ακόμη και δύο γυναίκες κατά καιρούς, τα χρόνια τα καλά, της οικονομικής μας ευμάρειας), και να ήθελα να παραβλέψω κάτι, δεν μ' άφηνε το μάτι μου. Αετίσιο να το πω;

Και τι κέρδισα; Και οι τρεις τους νοικοκυρές δεν έγιναν, κι ας έβλεπαν πόσο τακτική ήμουν, τι κουμάντο είχα. Τα συρτάκια τους πάντα στην εντέλεια, τα ρούχα τους ευωδιαστά στις ντουλάπες. Προσέξτε, τους έλεγα, αν μάθετε να είστε τακτικές, αν κρατάτε μονίμως τις βούρτσες των μαλλιών σας καθαρές, εσείς θα νιώθετε καλύτερα, εσείς πρώτα πρώτα θα καμαρώνετε. Πόσο τις φρόντιζα, πόσο τις καλόπιανα, και το αποτέλεσμα; Μηδέν. Απ' την πολλή την πίεση, καημένη μου, δεν σου περνάει καθόλου απ' το μυαλό ότι εσύ τις ζόρισες; Εσύ με την επιμονή και τη μουρμούρα σου τις έφερες στο σημείο να αποστρέφονται όπως ο διάβολος το λιβάνι, που λέει ο λόγος, το νοικοκυριό; Αλλά; Όχι, δεν θα το δεχτώ, δεν θα το χρεωθώ κι αυτό, αρκετά. Εκ πείρας έχω καταλήξει ότι ακόμη και η νοικοκυροσύνη είναι ταλέντο, ή το 'χεις ή δεν το 'χεις, κυρία μου, κι αν δεν το 'χεις, είσαι άχρηστη. Τι να σου κάνει και η γυναίκα που θα πάρεις μια φορά τη βδομάδα, οι τρίχες σου θα σέρνονται παντού, τα σιφόνια σου θα είναι μονίμως μπουκωμένα, λαδιές και στάμπες τα σημάδια σου στο πάτωμα. Αλλά και τι να κάνω; Κόρες μου είναι, ας πω εγώ, ότι θέλω, από αγάπη κι έγνοια θα το πω, άλλοι να τις κατηγορήσουν δεν το επιτρέπω. Και πόσο μάλλον εκείνη η κακότροπη η πεθερά της Αργυρούλας μου.

Πώς είναι δυνατόν απ' το ένα στ' άλλο να αρπάζομαι τόσο, να με πιάνει χωρίς λόγο σοβαρό ταχυκαρδία; Έσπρωξα τη σκέψη μου έξω από μένα, παρότρυνα επιτακτικά το βλέμμα μου να ασχοληθεί και λίγο με τον γλυκύτατο μελαμψό απέναντί μου. Μπορεί απ' την Αίγυπτο, μπορεί απ' τη Συρία, αλλά μπορεί και Έλληνας. Να είναι, πάντως, απ' το Αφγανιστάν ή απ' το Πακιστάν το απέκλεισα, και μου έκανε εντύπωση ότι τη βεβαιότητά μου αυτήν τη στήριζα στην παρατήρηση ότι η θλίψη του γλυκύτατου μελαμψού ήταν θλίψη άκρως μεσογειακή. Και ποια είναι, παρακαλώ, κατά τη γνώμη σου, Αφεντούλα μου, η άκρως μεσογειακή θλίψη; Απάντηση δεν εί-

χα. Αν με πίεζε όμως κάποιος να του εξηγήσω οπωσδήποτε τι ακριβώς εννοώ, θα του έλεγα ότι μου φαίνονταν πιο ήπια, πιο μαλακά, πιο οικεία τα χαρακτηριστικά τούτου του ήσυχου, του μαζεμένου ανθρώπου. Δηλαδή; Και ξαφνικά αισθάνθηκα ότι μπορεί από στιγμή σε στιγμή, και δίχως λόγο σοβαρό, μόνο με τις αρλουμπολογίες μου, να βρεθώ υπόλογη. Σε τι μου έφταιξαν οι Αφγανοί; Σε τι και οι Πακιστανοί; αναρωτήθηκα σχεδόν απολογητικά, αν και θα μπορούσα να επικαλεστώ, έχοντας όλα τα δίκια με το μέρος μου, την αρπαγή της τσάντας μου πριν από δύο χρόνια.

Έξι μηνών χήρα ήμουν και με πλησιάζει ένας κοντούλης έξω απ' την είσοδο της πολυκατοικίας, μέρα μεσημέρι. Έστεκα με την πλάτη προς τον δρόμο και κοίταζα τις σταξιές που είχε αφήσει στα μάρμαρα η σακούλα σκουπιδιών, κύριος οίδε ποιος ασυνείδητος την είχε κατεβάσει, κι εκεί που έβραζα συγχυσμένη με την ανευθυνότητά του, μ' αρπάζει ο ξένος απ' τον λαιμό. Έχωσε στη στιγμή το χέρι του στην ανοιχτή τσάντα μου, φούχτωσε αμέσως τα δυο χύμα εικοσάευρα. Πώς έγινε και παραπάτησε και του ξέφυγα, πήρες τα λεφτά, του είπα, φτάνει, μη με πνίξεις, να το 'χεις βάρος στη συνείδησή σου μετά. Κάπως ζαλίστηκε αυτός, σιγά και μην κατάλαβε τι του είπα, σημασία έχει, πάντως, όπως σχολίασε με τη χαρακτηριστική ψυχραιμία της η Ασπασία, ότι προς στιγμήν τα 'χασε ο τύπος, δίστασε ο κακομοίρης, μπορεί και να του θύμισα τη μανούλα του, ποιος τον ξέρει, σημασία έχει ότι φτηνά τη γλίτωσα. Και πώς είσαι σίγουρη, μαμά, ότι ήταν Αφγανός; ρώτησε η Χαρούλα. Μπορεί και Πακιστανός, διόρθωσα ταραγμένη. Όσο το καλοσκεφτόμουν όμως και καθώς είχα αρχίσει να υποψιάζομαι απ' το επικριτικό ύφος της ότι μπορεί να με κατηγορεί μέσα της πως χωρίς στοιχεία στοχοποιώ μιαν εθνότητα, μπράβο, την αποπήρα, που με ρωτάς, μπράβο που ζητάς και διευκρινίσεις, απ' τη σκοτεινιά στο βλέμμα του και μόνο, τη μυρωδιά του τον κατάλαβα, εντάξει; Κάτι πήγε να πει, εί-

δε τον θυμό μου, μαζεύτηκε. Παραέχουν πάντως όλοι τους αγριέψει, παρατήρησε ο Αντώνης που είχε σπεύσει ανήσυχος για συμπαράσταση. Και συνέχισε πως σε λίγο καιρό, αν δεν λάβουμε τα μέτρα μας, δεν θα μπορούμε να ελέγξουμε την ξενοφοβία. Εφόσον, ενστικτωδώς, θέλουμε δε θέλουμε, όσο κι αν τα δημοκρατικά μας ιδεώδη, η ανθρωπιά μας, η καλοσύνη μάς προστατεύουν απ' τη μισαλλοδοξία, θα φοβηθούμε κάποια στιγμή. Κι ο φόβος φέρνει την οργή και η οργή το μίσος και το μίσος τους χρυσαυγίτες με τους λοστούς στις γειτονίες. Στο χέρι μας είναι να τους απομονώσουμε. Και δεν του το 'χα του κυρίου Αντώνη, είχε σχολιάσει αργότερα η Χαρά. Την κοίταξα συγκινημένη, ειρωνευόταν μήπως; Αλλά όχι, πολύ σοβαρά μίλησε το κορίτσι μου και βούρκωσα.

Ασφαλής πίσω απ' τα γυαλιά μου με το βλέμμα στον γλυκύτατο μελαμψό. Καφετί το πολυκαιρισμένο μπουφάν του, από μέσα γκρίζο φούτερ, περασμένη έξω απ' το μπουφάν η κουκούλα. Μπλουτζίν φθαρμένο, εδώ κι εκεί κηλίδες από ασβέστη και χώμα. Κάτι σαν λαδερή επάλειψη στα γόνατα η λίγδα. Και τα δερμάτινα μποτάκια του, μαύρα, βασανισμένα. Μπορεί και να μη βιάφηκαν ποτέ. Να παλιώνουν έτσι, χωρίς καμιά ελπίδα. Λάσπες ξεραμένες στις σόλες, κορδόνια φθαρμένα, κηλίδες κι εδώ από ασβέστη. Κι όπως καθόταν, με τα μπατζάκια τραβηγμένα σχεδόν ως την αρχή της γάμπας, ξεχώριζαν αστραφτερές, παράταιρα λευκές, με ρομβοειδή πρασινωπά σχέδια, οι κάλτσες του. Το σακίδιο στα γόνατά του λουλουδάτο, τρία καλλιγραφικά κεφαλαία του αγγλικού αλφαβήτου σχεδιασμένα μπροστά, τα δυο πρώτα τα έβλεπα καθαρά, για το τρίτο δεν ήμουν σίγουρη. Αρχικά μάρκας ή εταιρείας; Ας ήταν ταλαιπωρημένο κι αυτό, κρατούσε κάτι απ' τα παλιά μεγαλεία του, ροδαλό, μπιχλιμιπιδάτο, με αλυσιδίτσες χρυσαφιές, κοριτσιίστικες, προκλητικά φεύτικες. Να ήταν το σακίδιο της κορούλας του; Της μικρής αδελφής του ίσως; Κρίμα να μην μπορώ να περιγράψω τη ματαιώση στα χείλη του. Κι εκεί που

έμενε ακίνητος, με το βλέμμα απλανές, έγειρε το κεφάλι μπροστά, σαν να σκέφτηκε ή να θυμήθηκε κάτι, κι έχωσε για κλάσμα δευτερολέπτου τη μύτη στο γκριζό φουτεράκι. Τα ρουθούνια του τρεμόπαιξαν. Αμέσως μετά έβγαλε από την τσέπη του μπουφάν ένα μπρελόκ με τρία κλειδιά. Με την άκρη του ενός έξυσε, ολοφάνερα ανακουφισμένος, το αυτί του. Έφερε μετά το κλειδί μπροστά του, το κοίταξε, ενστικτωδώς το μύρισε. Τα ρουθούνια του πάλι τρεμόπαιξαν. Μας ερεθίζει ή όχι η μυρωδιά μας; Και πιο πολύ η απλυσιά, σκέφτηκα, κοιτάζοντας τις παλάμες του. Εργατικές παλάμες, το δέρμα ξερό, λείο, σαν από φίλντισι. Τα δάχτυλά του μακριά, τα νύχια του, αν και λερωμένα, καλογραμμένα, κομμένα με προσοχή. Φαντάσου τον φρεσκοπλυμένο, καλοντυμένο, ξεκούραστο. Ο συρμός πλησίαζε στο Σύνταγμα. Σηκώθηκε χωρίς να βιάζεται. Σαν να μην είχε να φτάσει κάπου. Στάθηκα δίπλα του. Σωστά τον είχα υπολογίσει: μετρίου αναστήματος. Θα μπορούσα να τον ακολουθήσω; Διακριτικά πίσω του, να γίνω η σκιά του; Το βλέμμα μου πάλι στα φθαρμένα, άβαφα μποτάκια του. Πότε ήταν, πριν από πόσα χρόνια, και με ποια αφορμή, που κατάλαβα ότι κάθε άλλο παρά αυτονόητο είναι να βιάφεις, να βουρτσίζεις, να περιποιείσαι τα παπούτσια σου;

Κατακαλόκαιρο, είχα ξεκλέψει λίγο χρόνο, αγγαρεύοντας τη μάνα μου να επιτηρεί την νταντά που φρόντιζε τις μικρές, και βλέπω ξαφνικά μπροστά μου την Αίθρα. Πώς βρέθηκες εσύ εδώ; απόρησε, κι άρχισε να με βομβαρδίζει με τα νέα. Καλά, δεν πήρες είδηση, πού ζεις! Κάτι είχα ακούσει σχετικά με την Κύπρο και τα διάφορα εκεί με τον Μακάριο, χωρίς να έχω δώσει ιδιαίτερη σημασία. Αλλά και πώς, εφόσον κανείς δεν μ' ενημέρωνε ποτέ, κανείς δεν μ' υπολόγιζε, κανείς δεν καταδεχόταν να συζητήσει και κάτι σοβαρό μαζί μου. Κι ίσως από ντροπή τότε, από ταραχή, τι να κάνω κι εγώ, κάπως έπρεπε να αντιδράσω, κάπως να αμυνθώ που είχα βγει, εν αγνοία μου, μια τόσο δύσκολη μέρα για ψώνια στην Ερμού. Η καλύτερη

άμυνα, λένε, είναι η επίθεση, κι άρχισα να την επιπλήττω για τα σκονισμένα σε αθλία κατάσταση μαύρα μποτάκια της. Μα τι χάλι είναι αυτό, δεν ντρέπεσαι; Δεν φτάνει που φοράς κατακαλόκαιρο μαύρα μποτάκια αλλά και δεν σου έχει περάσει, ως φαίνεται, ποτέ απ' το μυαλό ότι το παπούτσι θέλει την περιποίησή του, γιατί υπάρχουν οι μπογιές Κάμελ με την καμήλα; Δεν τις έχεις προσέξει στα μπακάλικα τις μπογιές Κάμελ με την καμήλα; Και τι μου απάντησε; Μα είσαι τόσο γελοία; Έκαναν απόβραση οι Τούρκοι στην Κύπρο, κι εσύ ασχολείσαι με τα μποτάκια μου; Εγώ να ντραπώ;

Πέρασα απέναντι, κι άρχισα, όπως και τότε, να κατηφορίζω την Ερμού. Σχεδιάζα να αγοράσω κάτι, ένα πουκάμισο στον Αντώνη συγκεκριμένα, και ξαφνικά, θυμωμένη σχεδόν, άλλαξα γνώμη, πότε μου είχε δωρίσει αυτός κάτι; Καλύτερα να έπαιρνα ένα ρουχαλάκι απ' το Ζάρα για την εγγονή μου. Αλλά δεν ήταν αυτός ο κύριος σκοπός του κατεβάσματός μου στο Σύνταγμα. Μόνο να δω, να τσεκάρω, πιο πολύ από περιέργεια, τις τιμές ήθελα. Εφόσον πέρασαν πια ανεπιστρεπτί τα χρόνια εκείνα που, κι αν δεν είχαμε καμιά ανάγκη, κατεβαίναμε στα μαγαζιά για φώνια. Και θυμόμουν πάλι τον τσακωμό με την Αίθρα. Κοντά μισός αιώνας. Τρεις τέσσερις μέρες αργότερα από κείνη τη σημαδιακή συνάντησή μας, ήρθε ο Καραμανλής απ' το Παρίσι και ανέλαβε. Πώς έτρεχε τότε ο καιρός! Σε λιγότερο από μια δεκαετία δρομολογήθηκε η άνοδος και η δόξα του ΠΑΣΟΚ. Ποιος θυμάται σήμερα, ποιος ασχολείται, επρόκειτο όμως για κοσμογονία. Όλη η μεταπολίτευση πέρασε από μπροστά μου σαν τρέιλερ ταινίας. Κι ας μην έζησα τίποτα από κοντά. Το πρώτο και το σπουδαιότερο, κατά τη γνώμη μου, ηρέμησε, ανάσανε ο τόπος. Κι ας λένε οι διάφοροι διάφορα. Μπορεί και να μην έχω να προσφέρω σε όλους αυτούς κανένα επιχείρημα, ούτε ένα γλυκό του κουταλιού να τους τρατάρω, πρόκειται, πάντως, θέλουμε δε θέλουμε, για τα καλύτερά μας χρόνια. Ακόμη κι ο πατέρας μου ο

τσαλδαρικός τον συνήθισε λίγο λίγο τον Αντρέα. Και τον αγάπησε. Θυμάμαι πως τον είχε κλάψει κιόλας.

Μ' έπιασε πάλι το μελαγχολικό μου, τι να κάνω; Χαρές και λύπες στο ποτάμι που πίσω δεν γυρνάει. Και πού πάει; Στη θάλασσα, λένε. Ποια θάλασσα; Πάνω κάτω και προ ημερών οι άνθρωποι οι καημένοι στην Ερμού. Ανέκφραστοι, τρόπος του λέγειν, προβληματισμένοι, μουνδιασμένοι, σαν ναρκωμένοι. Τώρα με την κρίση, το λέμε και το ξαναλέμε, το σημασιοτολίζουμε, μπορώ να πω, ώσπου το πιστέψαμε. Για τη μελαγχολία και την κατάθλιψή μας. Αυτή δεν ήταν όμως πάντα η φύση του ανθρώπου; Και καλά να είναι, κλαίει, κλαίγεται και αλαφρώνει. Ίσως και για να μην επισύρει το κακό μάτι, τον φθόνο του γείτονα, του φίλου, του συγγενή. Αμέ. Κι ας σε λατρεύουν οι συγγενείς σου, αν σε καταλάβουν ότι είσαι καλά, μπορεί και να σκάσουν άθελά τους απ' τη ζήλια τους. Είχα σταθεί στη βιτρίνα του μαγαζιού απ' όπου είχα αγοράσει πριν από μήνες τα γοβάκια μου και τα είδα με την ίδια ακριβώς τιμή στην ίδια θέση, έχοντας απλώς ανεβάσει κατά είκοσι ευρώ την παλιά τιμή στην καρτέλα. Συνηθέστατο το κόλπο στις εκπτώσεις. Στου ξένου τα μποτάκια, πριν από λίγο, μ' είχαν ενοχλήσει οι κηλίδες από ασβέστη, τις θαμπές και σαν γδαρμένες μύτες στις δικές μου γόβες δεν τις είχα προσέξει; Πόσους μήνες ύστερα από εκείνο τον Ιούλιο κράτησε η παρεξήγηση με την Αίθρα; Τόσα παρακάλια, τόσες συγγνώμες. Είχε φύγει έπειτα στο Παρίσι. Τέσσερα χρόνια έλειψε. Και τότε δεν ήταν όπως σήμερα με τις τόσες ευκολίες στην επικοινωνία. Κάθε Δευτέρα, της ταχυδρομούσα απ' τα Χαυτεία την καρτούλα μου. Καλή αφορμή να ξεφύγω κι εγώ λίγο, να περπατήσω στο κέντρο, να χαζέψω στα μαγαζιά. Αλλά κι αυτή, δεν μπορώ να πω. Τι κρίμα, Αφεντούλα μου, να μην μπορούμε να περπατήσουμε μαζί στα Ηλύσια Πεδία.

Ωραία τα θυμήθηκα πάλι όλα. Και θα τα ξαναθυμηθώ αύριο πάλι, μεθαύριο, καθόλου δεν αμφιβάλω. Αυτό μόνο που

με τρομάζει καμιά φορά, υπάρχουν όμως και φορές που με διασκεδάζει, είναι ότι όλο και κάτι προσθέτω στις αναμνήσεις μου, όλο και κάτι αφαιρώ, τις χρωματίζω κάθε φορά κι αλλιώς, ανάλογα με τη διάθεσή μου ή και με το απρόσμενο που έρχεται και με τσιγκλάει και με φέρνει πίσω, όλο και πιο πίσω. Αυτό, πιστεύω, συμβαίνει με όλους από μια ηλικία κι έπειτα. Τι να πω; Τέλος δεν έχει το παιχνίδι. Και τώρα εδώ, με την κυριακάτικη μελαγχολία και με τη σκέψη μου στον γλυκύτατο μελαμφό που συνάντησα πριν από μέρες στο Μετρό. Μετανάστης; Πρόσφυγας; Ταξιδιώτης; Επισκέπτης τώρα άθελά μου κι αυτός, μπλεγμένος εν αγνοία του ο καημένος με τα χθεσινά, τα προχθεσινά, τα αιθαλή, τα ακαταμάχητα περασμένα μου. Πώς τα συνταιριάζω, λοιπόν, όλα, έρχονται στιγμές που θαυμάζω τον εαυτό μου. Και τον ευγνωμονώ, μπορώ να πω, για την καλή παρέα που κάνουμε οι δυο μας. Με νοιάζεται και τον νοιάζομαι, αλλά όχι πάντα, εννοείται. Έρχονται και στιγμές, οι κακές, οι πολύ κακές στιγμές, που τρωγόμαστε, ούτε του χαρίζομαι, ούτε μου χαρίζεται, κι έτσι πάμε. Αρκετά όμως για σήμερα, να δω και καμιά καλή ταινία τώρα, να την αφήσω πίσω μου κι αυτή την Κυριακή. Ησυχία και από τη Λίτσα, δίπλα. Μπορεί να πήγε στην κόρη της στην Κηφισιά. Υπάρχει και κάτι σαν σύνθημα, δεν το θυμάμαι ακριβώς, κάτι με την Κηφισιά πάντως, κάτι με δύναμη, με δύναμη από την Κηφισιά; Μάλλον!